

[Kritika teze: „Člověku je k dispozici vždy jen část skutečnosti“]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1999](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1999](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 26. 7. 1999

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 26. 7. 1999

[Kritika teze: „Člověku je k dispozici vždy jen část skutečnosti“]

Argument, že člověku je k dispozici vždy jen část skutečnosti, takže jeho poznatky budou vždy neúplné, je ve skutečnosti v plném rozsahu toho významu neplatný. Především odporuje naší zkušenosti, pokud jde o jednotlivé skutečnosti: nikdy např. nemáme „před sebou“ celou rostlinu nebo celého živočicha – a přece se naše botanika i zoologie rozrostla na celý soubor rozsáhlých disciplín, které v plnosti není schopen nikdo do detailu zvládnout – a zkoumání a bádání stále pokračuje, poznatky stále přibývají, odborníci se musí dál a dál specializovat atd. O „neúplnosti“ svého poznání víme, ale zároveň víme, že našemu poznání nejsou uloženy (zvenčí) žádné meze, že všude tam, kde se ukazuje jakákoli naše zatvrdlá omezenost a neschopnost jít dál, jde o chybu našeho přístupu, lpění na tradici, na nevyhovujících metodách atd. atd. Pravda tedy není „nedosažitelná“, dokonce ani v tom smyslu, v jakém Kant zdůrazňoval nepoznatelnost „věci o sobě“. Pravda nás právě naopak osvobozuje od našich zaběhaných metod a stereotypů, protože ukazuje vždy znovu dál, k novým objevům. Už Aristotelés – vlastně v rozporu se svými vlastními pozicemi – poukazoval na to, že myslitelé (filosofové) pro neuspokojivost dosavadních představ a názorů o počátcích, byli „nuceni samou pravdou“ hledat dále (Met. I, 3 – 984b). (Aristotelés se ovšem vyjadřuje rovněž tak, jako by pravda splývala se skutečností, tj. s věcmi, neboť o něco dříve zase říká, že filosofům „věc sama ukázala cestu a nutila je hledat dále“ – tamtéž, 984a. Někteří z toho vyvozují – např. Heidegger – že pro Aristotela pravda není leč odkrytost resp. nezakrytost věci samé. To ovšem záleží na tom, v jakém smyslu chápeme slovo „věc“, zda jako izolovanou skutečnost anebo jako něco, co nejen nedává smysl, ale ani nemůže existovat mimo kontext – a proto k tomu kontextu nutně poukazuje.) Protože Aristotelés považuje za správné, je-li filosofie nazývána věděním o pravdě (resp. přesněji věděním pravdy), a protože tradiční filosofický výklad slova FILOSOFIA je láska k moudrosti (a sám Aristotelés někdy vykládá tento význam jako lásku k pravdě), je třeba si připomenout, co Aristotelés chápe jako „moudrost“: „moudrý, pokud je možno, všechno ví, aniž má vědění o všech jednotlivostech“ (Met. I, 2 – 982a). Jaký je závěr? Svého známého můžeme (většinou) při setkání poznat, aniž bychom jej museli obcházet ze všech stran; můžeme jej velmi často poznat už zdálky, např. podle chůze, někdy podle oblečení apod. Zjistíme tedy vždy o určitý závěr z omezených podkladů – a můžeme se také zmýlit. Omyl však lze napravit, zjednáme-li si další podklady, ale nikdy nemusíme mít naprosto všechny informace i co do nejmenších a nejméně významných detailů.

(Písek, 990726-1.)